

experientia constat, tum in scientia theologica; tum in prudentia ordinaria. Unde non mirum quod tales virtutes etiam si sint supernaturales, et infusæ, non tamen sint pauciores numero quam acquisitæ, quia licet in materia, et objecto quod tractant, eleventur super virtutes ordinis naturalis, tamen in ipso modo regulandi, et mensurandi, et cognoscendi, non ita eleventur, quod magis unite, et indivisibiliter, et eminentialiter id faciant, quam virtutes acquisitæ. Dona autem Spiritus sancti respiciunt cognitionem, et regulationem altiore, quam humanæ vires possint attingere, etiam in modo procedendi, et ita regulantur instinctu, et motione Spiritus sancti. Et ideo magis unite, et eminentialiter procedunt, quam virtutes infusæ, eo quod altiori modo, et eminentiori regulatione mensurantur. Ergo non debent in numero sic dividi, et multiplicari sicut virtutes, sed pauciori numero contineri, et indivisibili modo unire unum integrum genus virtutum, quia motivum, et formalis eorum ratio altior, et elevatior est, etiam in modo procedendi.

XXIV. Ad secundum respondetur ex dictis, quod attinet ad sapientiam et scientiam, dicimus non multiplicari dona hæc sicut scientiæ naturales, quia procedunt sub altiori, et simpliciori ratione, atque adeo magis unita, minusque divisibili, quam scientiæ naturales, sicut de virtutibus dictum est. Quod attinet ad artem, dicimus non dari artem donum, quia non datur artificiale supernaturale, circa quod talis ars versetur, sed omnia supernaturalia pertinent ad cognitionem, et appetitum, quia pertinent ad bene vivendum in ordine ad vitam æternam quod non fit per artem.

XXV. Ad tertium jam supra articulo tertio ad tertium respondimus

correspondere aliqua dona virtutibus theologis, licet non ut superiora ipsis, sed ut deservientia, et præparantia circa id quod tenet se ex parte materialis objecti, eo quod virtutes theologicæ uniunt nos ipsi fini ultimo, et sunt quasi fundamentum, et radix ipsorum donorum quibus nos movet Spiritus sanctus ad tendentiam in consecutionem istius finis, cui ponere debent nos esse conjunctos per fidem, spem, et charitatem. Et sic omnia dona pertinent ad istas virtutes, ut ad radices, ut docet S. Thomas in hac quæstione LXVIII, artic. IV ad tertium; specialiter vero fidei correspondet donum intellectus et scientiæ, spei donum timoris; charitati, sapientia, ut docet S. Thomas 2-2, quæst. VIII et IX, et XIX et XLV; sed tamen non ut superiora his virtutibus, sed eis deservientia, ut supra dictum est.

XXVI. Ad quartum respondetur ex D. Thoma dupliciter. Primo, in III, distinct. XXXIV, quæst. I, articulo II ad tertium, quod timor importat quemdam recessum a malo. Idem autem est directivum motus in accessu ad terminum ad quem, et in recessu. Unde illa dona quæ dirigunt in accedendo ad Deum, per spem, charitatem, pietatem, etc. etiam deserviunt directioni timoris in recedendo, sicque non oportet ei aliud directivum adjungere. Secundo, respondetur ex eodem S. Thoma in hac quæstione LXVIII, articulo IV ad quintum, quod dirigitur timor a sapientia, quia excellentia divina, quam præcipue considerat sapientia, est maxime ratio timendi Deum. Et ipse timor etiam præparat ad sapientiam, sicut dicitur, quod: *Initium sapientiæ est timor Domini*, et sic respicit sapientiam, ut formam seu finem ad quem disponit; ergo ut regulam sui directivam, et mensurativam.

XXVII. Nec est inconueniens quod donum etiam intellectus dirigatur, et reguletur per sapientiam, quia ipsa et perficit hominis intellectum, et dirigit affectum, et reflectitur super ipsa principia, quæ habitu intellectus cognoscuntur.

XXVIII. Ad quintum dicimus illa duo quæ numerantur ab Isaiâ post septem dona, non poni ab ipso per modum Spiritus, sicut alia septem, quæ numeraverat, et sic non possunt comprehendere inter illa dona quæ specialiter non reddunt bene mobiles a Spiritu. Et sic non dicit Isaiâ quod spiritus justitiæ, et fidei erit cingulum lumborum ejus, sed dicit quod justitia, et fides. Signum ergo est ista non pertinere ad dona quæ sunt spiritus, sicut illa septem, sed esse virtutes specialiter pertinentes ad administrationem regni Messiae, seu Christi, qui in justitia, et fidelitate (id designat fides, non fidem theologicam quæ non fuit in Christo) regnaturus erat. Juxta Hebræum non significantur hic virtutes, sed homines fideles, et justii, qui appropinquabunt, et cingentur Messiae regnantis. Videatur Oleaster super hunc locum.

XXIX. Ad ultimum respondetur paulum in illo loco numerare dona Spiritus, quæ pertinent ad gratias gratis datas (ut est communis expositio) et non sunt omnibus communia, nec est necesse quod reperiantur solum in habentibus gratiam, sed etiam in peccatoribus, ut prophetia, et aliæ similes, quia dantur in ædificationem aliorum, non in propriam justificationem, et bonum. Et sic notanter dicit Apostolus: *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ; alii sermo scientiæ, etc.* quia non omnibus dantur, sed alii hoc, alii illud. Dona autem Spiritus sancti omnibus justis dantur, quia ordinantur ad hoc, ut moveamur a Spiritu sancto in vitam æternam,

juxta illud Psalm. CXLII: *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Unde et in capite XI Isaiæ declarantur esse ista septem dona in Christo, eo quod: *Requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ, et intellectus, etc.* Non requiescit autem Spiritus Domini super peccatores, sed super justos: *Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, et corripietur a superveniente iniquitate*, ut dicitur Sapient. I.

ARTICULUS VIII.

Quæ sint proprietates donorum Spiritus sancti?

I. Tria numerari possunt tamquam proprietates donorum, scilicet connexio inter se, et cum charitate, et gratia, ita quod sine gratia, non reperiantur: secundo, duratio eorum tam hic, quam in patria: tertio, æqualitas, vel inæqualitas, tam inter se, quam cum virtutibus. Hæc enim etiam sunt proprietates virtutum. Alia autem proprietas quæ virtutibus convenit, scilicet quod in medio consistat, solum convenit virtutibus moralibus, quæ mensuratur ratione in materia capaci excessus, vel defectus: quæ vero instinctu ipso Spiritus sancti dicuntur, non habent determinatam regulationem in medio, sed ipsi Deo immediate uniuntur, et ejus impulsu sequuntur.

CONNEXIO DONORUM INTER SE, ET CUM CHARITATE.

II. Dona Spiritus sancti esse connexa probat S. Thomas in hac quæstione LXVIII, articulo IV, eadem proportionem, qua probaverat supra virtutes morales esse connexas: si-

cut enim conjunguntur omnes virtutes ratione unius prudentiæ, a qua regulantur, et hæc non potest haberi nisi supponendo intentionem rectificatam per virtutes, ita connectuntur omnia dona Spiritus sancti ratione charitatis, quæ haberi non potest nisi per inhabitantem Spiritum sanctum : et hic habitare in nobis non potest, nisi anima reddatur bene mobilis ab ipso, et obediens in omnibus ad quæ velit illam agere : *Qui enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei*, ad Roman. viii.

III. Et bene adverte, quod quando dicimus dona ista esse connexa, non intelligitur quantum ad actus, et exercitium eorum, sed quoad habitus. Nec enim necesse est, ut qui exercetur in una virtute, exerceatur in omnibus, sed necesse est quod sit dispositus, et paratus exerceri in illa, si occasio se obtulerit, quia si in materia virtutum aliquis habeat dictamen sequendi unam virtutem, et operandi in illa, verbi gratia in justitia, vel religione, habeat autem dictamen corruptum circa materiam castitatis, ita ut non sit paratus servare illam, si occasio se obtulerit, manifestum est quod si concurrat occasio aut servandi castitatem, aut non servandi justitiam, potius eliget abrumpere justitiam, quam castitatem servare, quod est judicium dictamen illud de justitia servanda non fuisse firmum, atque adeo nec virtuosum. Eodem modo dicendum est de connexione donorum, quod non est necesse esse connexa ex parte actuum, ita ut qui se exercet in uno, etiam se exerceat in alio, sed ex parte habituum, quia qui ex unione ad Deum per virtutes theologicas paratus est sequi ejus motionem, et instinctum, quo movetur ad consecutionem vitæ æternæ, debet esse paratus sequi in omnibus quæ ad talem con-

secutionem, et tendentiam conducunt, ita ut qui cognitione sequitur motionem Spiritus sancti circa ea quæ ad fidem pertinent, sed non est paratus sequi in pietate, vel firmitate, aut timore retrahente a malo, non est sufficienter dispositus ad sequendum ductum Spiritus sancti respectu consecutionis vitæ æternæ, nec cum propheta dicere potest : *Paratus sum et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua*.

IV. Igitur circa connexionem istorum donorum inter se, supposito quod radicanter, et connectuntur in charitate, sicut virtutes morales in prudentia, non est aliqua alia difficultas, quam quæ offerri potest circa ipsarum virtutum moralium connexionem ; sine prudentia enim nulla est virtus, quæ vera virtus moralis sit, utpote deficiente regula ipsa moralitatis. Posita autem prudentia nulla deest, quia ad rectum judicium, dictamenque prudentiæ, omnes requiruntur, quia omnium recta intentio requiritur ut prudenter procedatur, quæ intentio in materiis virtutum ab ipsis virtutibus fit. Et sine charitate non est aliquod donum Spiritus sancti movens nos efficaciter, et recte in consecutionem vitæ æternæ. Et posita charitate nullum deest, quia non posset charitas manere nisi moveretur quis debite in vitam æternam secundum Spiritus sancti motionem.

V. Solum difficultas esse potest de ipso præsupposito, scilicet quod dona ista in charitate uniantur, et charitas cum ipsis, ita ut sine charitate dona non sint, neque charitas sine donis. Et ratio difficultatis est ex differentia, quæ in hac parte invenitur inter dona et virtutes, si quidem dona non requiruntur ad communes, et ordinarias operationes, sicut virtutes, sed ad extraordinarias, et quæ speciali motione, et instinctu Spiritus sancti indigent.

Tales autem operationes non sunt necessariæ ad habendam charitatem, vel consequendam gloriam, quia sine extraordinariis operationibus per simplicem mandatorum observantiam potest quis salvari, nec enim est necessarium martyrium, vel abdicatio rerum sæcularium, aut alia opera, quæ non sunt in præcepto, sed in consilio, ut possit consequi quis vitam æternam : et multo minus requiruntur aliæ extraordinariæ operationes, quæ vix in paucissimis reperiuntur, ut fortitudo Samsonis, vel aliquorum martyrum, qui se ipsos morti tradiderunt ex instinctu Spiritus sancti. Ergo cum dona ponantur ad istas extraordinarias operationes, ad communes autem sufficiant virtutes sine donis, non videtur connexio donorum necessaria, ut charitas in nobis habeatur.

VI. Confirmatur, quia etiam in multis qui non sunt in gratia, imo nec habent fidem inveniuntur aliquæ operationes valde extraordinariæ, et mirabiles in fortitudine, in pietate, in dexteritate consiliorum, et in aliis multis admirandis, et extraordinariis operibus virtutum, quæ tamen sine donis exercuerunt ; ergo non est necesse pro extraordinariis operibus virtutum ponere dona fundata in charitate.

VII. Confirmatur secundo, quia multi habent charitatem qui carent aliquibus donis ex istis, et sine ipsis salvari possunt ; ergo neque sunt connexa inter se et cum charitate, neque necessaria ad salutem. Consequentia est nota, quia non potest esse necessaria connexio inter illa, inter quæ invenitur separatio. Antecedens vero probatur, quia multi homines qui sunt in gratia sunt simplices, et idiotæ, imo et rudes, ergo carent dono intellectus, et sapientiæ, et scientiæ, si quidem abundant opposito, videlicet hebe-

tudine, ruditate, simplicitate, etc. Unde loquens Augustinus xiv de Trinitate, cap. i de hac scientia quæ est donum, ut admittit S. Thomas 2-2, quæst. ix, artic. ii, inquit : « Qua scientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipsa fide plurimum. » Similiter sine istis donis et eorum perfectione, et vivacitate, multos fideles salvari docet idem Augustinus : « Quos, inquit libro contra epistolam fundamenti, cap. iv, non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimos facit. » Donum autem intellectus datur ad vivacitatem intelligendi, et ad perfectionem cognitionis ; ergo si non vivacitas intelligendi, sed credendi simplicitas facit plures fidelium tutissimos, utique sine dono intellectus tuti sunt ; ergo et salvi esse possunt, cum sufficiat ad id fides cum prudentia, et reliquis virtutibus.

VIII. Secundo est difficultas, quia in peccatore est fides ; ergo etiam possunt esse illa dona quæ describuntur fidei ; tum ad percipiendas veritates ad quod ordinatur donum intellectus ; tum ad judicandas, ad quod ordinatur sapientia, et scientia. Consequentia patet, quia quod ordinatur, et deservit uni virtuti, ea manente potest etiam manere, quia ad eam ordinatur ; præsertim cum ista dona perficiant intellectum qui de se antecedit charitatem, quæ est in voluntate ; ergo sicut fides præcedit charitatem, ita dona illa quæ ex parte intellectus describuntur fidei præcedere possunt charitatem, et sic sine illa inveniri. Nec sufficit dicere, quod dona ordinantur ad operationes, quæ sunt bonæ simpliciter, et uniunt nos Deo, et istæ non possunt esse in peccatore, contra enim est, nam etiam fides ad idem ordinatur ex sua natura, et ratione, si quidem est principium directivum charitatis, et bonorum

operum, quia fides per dilectionem operatur, et tamen manet in peccatore; ergo etiam manere possunt dona, licet sint directiva honorum operum, et tendentium ad vitam æternam quantum est de se, licet ex defectu operantis impediatur consequi illam. Denique, semper urget illud argumentum quod jam in superioribus attigimus, quia videmus multos peccatores remota gratia acute intelligere, iudicare, et disputare de his quæ pertinent ad mysticam et affectivam theologiam, et de rebus ac veritatibus fidei eodem modo cognoscere, et docere, sicut quando erant in gratia, nec in hoc aliquam sentiunt mutationem; ergo si ante ex dono intellectus, et sapientiæ intelligebant, et iudicabant etiam post.

IX. Propter hæc, aut aliqua ex his argumentis patris Lorcæ hic disput. xxv, membro v, utrumque assertum D. Thomas negat, et quod dona sint connexa cum charitate, ita ut in peccatoribus non inveniantur, et quod sint necessaria ad salutem, ita quod in omnibus justis inveniantur.

X. Sed certe oppositum omnino tenendum est, quia in ista materia donorum magis duci debemus auctoritate Scripturæ, et sanctorum, quam difficultatibus vinci, quæ facile tamen solvuntur. Ex Scriptura quippe habemus aliquem intellectum, sapientiam, scientiam, et consilium, et alia dona dari, quæ non nisi in justis, et in gratia existentibus reperiuntur. Nam de intellectu dicitur Psalm. cx. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum*: et Psalm. cxviii: *Intellectum da mihi et vivam*: et iterum ibi: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua*: de sapientia dicitur Sapient. i: *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis*. Et loquitur de sapientia participata

in nobis, non de ipsa sapientia participata increata, quia subdit: « Quod auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. » Non destruitur autem, seu corripitur peccatum sapientia increata, sed creata. De qua etiam dicitur Baruch iii: *Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam*. Ergo deficiente ista sapientia non manet homo in gratia, et sic est connexa cum gratia. De qua etiam dicitur Sapient. vii: *Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia inhabitat*. Non autem inhabitat quis cum sapientia increata, nisi in se sapientiam habendo per quam sapiens reddatur, et sic diligatur a Deo. De scientia dicitur Sapient. x: *Dedit illi* (scilicet justo) *scientiam sanctorum*: ergo aliqua est scientia, quæ non nisi in sanctis est. De consilio quod est donum dicitur Psalm. cxviii: *Et consilium meum justificationes tuæ*; non ergo sine justificationibus est illud consilium. De pietate dicitur i ad Timoth. iv: *Pietas ad omnia utilis est promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futuræ*: quod utique sine gratia stare non potest. De fortitudine dicitur Psalm. xxx: *Viriliter agite, et confortetur cor vestrum omnes, qui speratis in Domino*: Prov. xxxi: *Fortitudo, et decor indumentum ejus et ridebit in die novissimo*: ii ad Timoth. ii: *Si sustinebimus et conregnabimus*. Denique de dono timoris dicitur Ecclesiastic. i: *Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit justificari*: et Psalm. xviii: *Timor Domini sanctus permanet et in sæculum sæculi*.

XI. Ex auctoritatibus, et aliis similibus concluditur aliqua dona dari, quæ non nisi in habentibus gratiam reperiuntur, et sunt hæc septem dona Spiritus sancti, quæ

in istis locis referuntur. Unde Isai. xi, ubi omnia dona referuntur simul, non attribuuntur nisi Spiritui inhabitanti, quod utique non nisi in justis invenitur. Dicit enim: *Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, etc.* Ubi ergo Spiritus non requiescit, non est Spiritus sapientiæ, intellectus, etc. Non requiescit autem Spiritus Domini in peccatore: *Quia Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, et corripietur a superveniente iniquitate*, ut dicitur Sapient. i. Non ergo dona ista inveniantur sine gratia, quia non inveniantur sine Spiritu requiescente in homine. Et in hac consequentia loquuntur communiter sancti patres in locis supracitatis, in quibus sermonem faciunt de donis Spiritus sancti, præsertim D. Gregorius in i moralium, cap. xii, alias xxviii, et cap. xxxii, et homil. xix in Ezechielem inquit: « Aditum nobis ad cœleste regnum aperiri per septiformem gratiam, quam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore enumerat. » Et Hieronymus super caput xi Isaiæ: « In Christo hæc dona fuisse, dicit, ut intelligamus, quod absque Christo, nec sapiens quis esse potest, nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis, nec pius, nec plenus timoris Dei. » Et videri etiam potest Cyrillus lib. ii in Isaiam, eadem verba exponens. Auctor de cardinalibus Christi operibus titulo de unctione chrismatis, loquens de unctione Spiritus sancti, quæ utique fit in nobis per gratiam, inquit: « Ex hujus unctionis beneficio, et sapientia nobis, et intellectus divinitus datur, consilium et fortitudo cœlitus illabatur, scientia et pietas et timor spirationibus supernis infunditur. » Et multi alii patres quos articulo præcedenti citavimus videri possunt, qui eodem modo loquuntur.

XIII. D. Thomas eam assignavit rationem, quia sicut virtutes morales comparantur ad regimen rationis, ita dona ista comparantur ad Spiritum sanctum moventem, sed Spiritus sanctus habitat in nobis per charitatem; ergo dona sunt connexa per charitatem. Ubi ratio ista videtur claudicare, quia divertit a Spiritu movente ad Spiritum inhabitantem: licet enim Spiritus non habitet in nobis nisi per charitatem, tamen etiam ante charitatem est in nobis ut movens: ut patet quando peccator habet attritionem antequam justificetur, quæ est donum Spiritus sancti nondum inhabitantis, sed moventis cor, ut definit Tridentinum sessione xiv, cap. iv. Quomodo ergo D. Thomas ex eo quod dona comparantur ad Spiritum sanctum moventem, infert quod debent esse cum Spiritu sancto ut inhabitante. Sed respondetur quod sanctus doctor non loquitur de Spiritu sancto ut movente pure effective, sic enim non est necesse quod inhabitet animam, quia etiam cum movet disponendo ad hanc inhabitationem et justificationem, movet effective: sed loquitur de Spiritu sancto ut movente regulative, et directive sicut prudentia movet, et regulat virtutes, in hac enim comparatione loquitur S. Thomas dicens: « Quod sicut comparantur virtutes ad regimen rationis, ita dona ad Spiritum sanctum moventem, » scilicet per modum regiminis, et directionis. Constat autem quod si prudentia movet animam dirigendo, et gubernando, intus habitat in corde et mente; ergo si Spiritus sanctus sic movet dirigendo, et gubernando, intus debet inhabitare, et rectificare hominem, quia dictamen Spiritus sancti non potest esse defectuosum, et consequenter neque actiones. Unde recte ex motione Spiritus sancti directiva, et gubernativa ad mo-